

Wójcik, Zbigniew J.

Historia nauki na wystawach muzealnych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 26/2, 476-477

1981

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w Polsce i za granicą, Supraślowi oraz dawnemu i dzisiejszemu ekumenizmowi. W trakcie dyskusji nad projektem zarysowały się dwie koncepcje przyszłej sesji: zdaniem doc. Jadwigi Rudnickiej program sesji — zgodnie z sugestią prof. Voisé — powinien obejmować różnorodną problematykę; zdaniem doc. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej sesja powinna zająć się przede wszystkim zagadnieniami odnoszącymi się do twórczości Swifta (m.in. problemem utopii). Uczestnicy posiedzenia postanowili organizować kolejne zebrania przygotowawcze przed projektowaną sesją.

Komunikat mgr Marii Cubrzyńskiej-Leonarczyk pt. *Z badań nad drukarnią supraślską* zawierał analizę zawartości trzech (w tym dwóch nieznanych) katalogów drukarskich, odnalezionych w zbiorach biblioteki Litewskiej Akademii Nauk. W dyskusji mgr Joanna Jarzęcka poinformowała zebranych o wzmiankach na temat publikacji z drukarni supraślskiej — zamieszczonych na łamach lipskiego pisma „Neue Zeitung von Gelehrten Sachen”, a doc. Irena Stasiewicz-Jasiukowa podzieliła się z autorką uwagami metodologicznymi.

Pod koniec zebrania Jan Kozłowski zasygnalizował istniejące w XVIII w. kontakty naukowe z Biblioteką Załuskich dwóch biskupów z zakonu bazylińskiego — Jerzego Bułhaka i Maksymiliana Ryłło.

Jan Kozłowski

(Warszawa)

Z KRAJU

HISTORIA NAUKI NA WYSTAWACH MUZEALNYCH

Trudności gospodarcze kraju w ostatnich latach wpłynęły w poważnym stopniu na zahamowanie działalności wystawienniczej wielu muzeów. Mimo to otwierane są od czasu do czasu wystawy znaczące nie tylko w skali naszego kraju. Niżej podaję informacje o dwóch z nich, choć — rzecz zrozumiała — w ostatnich miesiącach było tych wystaw więcej.

W czerwcu 1980 r. w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie otwarto wystawę, nawiązującą do 20-tej rocznicy zgonu znanego paleozoologa, profesora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Muzeum Ziemi w Warszawie — Romana Kongiela (1904—1960). Głównym organizatorem wystawy była dr Stanisława Mączyńska, którą wspomagali pracownicy Muzeum.

Prof. Kongiel był pionierem stosowania w Polsce metod biometrycznych w paleontologii. Znalazło to wyraz zwłaszcza w jego rozprawie habilitacyjnej z 1949 r. pt. *O przedstawicielach rodzaju Echinocoris z danu Danii, Szwecji i Polski* oraz w monografii wydanej pośmiertnie w 1962 r. pt. *O belemnitach z osadów mastrychtu, kampanu i santonu w dolinie środkowej Wisły*. R. Kongiel zgromadził ponadto bogate kolekcje paleontologiczne (przechowywane obecnie w Muzeum Ziemi PAN), stanowiące bezcenny wprost materiał do badań porównawczych.

Wystawa w Muzeum Ziemi prezentowała całokształt twórczego dorobku wybitnego paleontologa. Pokazano na niej publikacje Kongiela z lat 1929—1962 oraz zbiory skamieniałości, dokumentujące jego ważniejsze osiągnięcia. Wystawiono także archiwalia ze zbiorów rodziny (udostępnione przez córkę, dr Irenę Kongiel-Chabło). Wśród zgromadzonych archiwaliów szczególną uwagę zwracały niezwykle starannie prowadzone notatki rękopiśmienne, stanowiące teksty wykładów uniwersyteckich, notatki dzienne, dokumentujące prace terenowe, wypisy z literatury, listy itp. Wystawa poświęcona prof. Kongielowi — mimo kameralnego charakteru — wzbudziła także zainteresowanie odwiedzających Polskę historyków nauki z innych krajów.

Inny charakter miała ekspozycja pt. *Krzemionki — kopalnia krzemienia sprzed 5000 lat* otwarta w dniu 8 IX 1980 r. w arsenale warszawskim. Wystawę zorganizowało Muzeum Regionalne w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. Upřednio ekspozycję tę pokazano w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie. Następnie — po pobycie w Warszawie — zostanie ona zaprezentowana w Muzeum Górniczym w Bochum w RFN (w ramach ekspozycji tego typu z różnych krajów).

Charakter wystawy (objazdowej poniekąd) wyznaczał jej zakres tematyczny. Przedstawiono na niej dokumentację naukową złoża (wapienia górnej jury z krzemieniami pasiastymi), informacje o wyrobiskach podziemnych i warsztatach naziemnych oraz typowe dla stanowiska wyroby kultury materialnej. Rzecz zrozumiała, że zrobiono to na szerszym tle regionalnym (inne stanowiska równoległe w Polsce, zasięgi występowania wyrobów itp.). W mniejszym stopniu natomiast interesowano się dawnymi kopalniami krzemienia jako określonymi zabytkami techniki pierwotnych mieszkańców ziem polskich.

Podkreślić jednak należy, że organizatorzy wystawy jedną z tablic poświęcili w całości historii badań kopalń w Krzemionkach Opatowskich. Ze zrozumiałych względów opisano szerzej badania geologiczne Jana Samsonowicza (drukowane w 1922 r.), które doprowadziły do identyfikacji całego pola górniczego. Wspomniano ponadto o pracach badaczy w latach późniejszych: Zygmunta Szmita (1923 i 1927 r.), Józefa Żurowskiego (lata 1925—1927), Stefana Krukowskiego (lata 1923, 1928—1937), Michała Drewki (lata 1945 i 1948), Tadeusza Żurowskiego (lata 1953 i 1958—1961), Jana Kowalczyka i Bogdana Balcera (lata 1969—1970), Zygmunta Krzaka (1970 r.) i Jerzego Bąbla (od 1979 r.).

Nie mamy w Warszawie stałej wystawy historii górnictwa w Polsce (pomijając dydaktyczną ekspozycję w Muzeum Techniki). Warto jednak pomyśleć nad organizacją wystawy tego typu w Państwowym Muzeum Archeologicznym. Oczywiście nie mogłaby to być wystawa zawężona do pokazu zabytków kultury materialnej. Niezbędne jest znacznie większe — niż na ekspozycji objazdowej — ukazanie osiągnięć technicznych przastarych górników z ziem polskich.

Zbigniew J. Wójcik

(Warszawa)

POLSKIE TRADYCJE OCHRONY ŚRODOWISKA NATURALNEGO

SESJA NAUKOWA W CIECHANOWCU I I OM/Y, WRZESIEŃ 1980

Zorganizowany ruch ochrony przyrody liczy sobie w Polsce ponad sto lat. Jest to wystarczająca perspektywa, aby pokusić się o naukową, historyczną analizę jego dorobku teoretycznego i praktycznego. Takim też celem miała służyć konferencja zorganizowana przez Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe imienia Wągów oraz Muzeum Rolnictwa imienia Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu. Sesja, która odbyła się w dniach 28, 29 i 30 września skupiła wielu wybitnych przyrodników z różnych ośrodków w kraju. Organizatorzy tego spotkania postawili sobie za zadanie nie tylko przedstawienie osiągnięć polskich uczonych w zakresie ochrony zabytków przyrody ożywionej i nieożywionej, ale również przypomnienie sylwetek szczególnie zasłużonych działaczy, pokazanie teoretycznego dorobku polskich przyrodników w tej dziedzinie. Zwrócono też uwagę na znaczenie regionalizmu w ruchu ochrony przyrody, jak również pokazano stare polskie tradycje ochrony zasobów przyrody, leżące u podstaw działalności legislacyjnej wielu władców i znajdujące żywy oddźwięk w literaturze staropolskiej. Dlatego też problematyka sesji była wielokierunkowa. Starano się na niej oddać, choćby częściowo, bogactwo zagadnień łączących się z ochroną przyrody w ciągu minionych wieków.